

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

FEBRUARY/MARCH 2009

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: Awara 21/2

Bammbiri ili li na masiațari a 6.

PFESESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU, A, B na C:

KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (50)

KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)

KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipfufhi zwa vhudavhidzani (20)

- 2. Ni lavhelelwa u fhindula mbudziso NTHIHI kha khethekanyo ya A, NTHIHI kha khethekanyo ya B na NTHIHI kha khethekanyo ya C.
- 3. Thomani khethekanyo INWE NA INWE kha siatari LISWA, hune ya fhelela hone ni talele.
- 4. Ni sie mutaladzi vhukati ha phindulo dzaņu.
- 5. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhuronwane.
- 6. Ni dzhiele nzhele mupeleto, khethekanyo ya maipfi, kushumisele kwa madanzi, zwiga zwa u vhala na tswayo khathihi na kuvhumbelwe kwa mafhungo.
- 7. U pulana na u sedzulusa mushumo wanu zwavhudi zwi do avhelwa maraga.
- 8. Vhulapfu ha zwibveledzwa:

KHETHEKANYO YA A: Maipfi a u bva kha 400 u swika kha 450.

KHETHEKANYO YA B: Maipfi a u bva kha 180 u swika kha 200 (zwi re

ngomu fhedzi).

KHETHEKANYO YA C: Maipfi a u bva kha 100 u swika kha 120.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza rathi dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu vhe maipfi a u bva kha 400 u ya kha 450.

1.1 Mikhukhuni vhathu a vho ngo tou dzula zwavhudi lini. Hu na zwithu zwinzhi zwi sa takadzi zwine zwa bvelela. Inwi nwalani maanea ane khao na anetshela tshinwe tsha zwiwo zwo bvelelaho mukhukhuni. Thoho i vhe heyi:

Tshiwo tshi shushaho tsho bvelelaho kha minwe ya mikhukhu

[50]

KANA

Hu na molo wavhudi u kungaho wo fhatwaho lokhesheni kana muvhunduni wa hanu. Nwalani maanea a u buletshedza nga thoho heyi:

Molo wa u naka muvhunduni wa hashu

[50]

KANA

1.3 Vhunzhi ha vhabebi vha shuma kule na mahaya avho. Vha sia vhana vha khou dzhena tshikolo vha si na muthu muhulwane ane a vha lavhelesa. Vha vhuya mahayani mafheloni a vhege kana a nwedzi. No disendeka kha nzulele yeneyi, nwalani maanea nga thoho heyi:

Vhudi na vhuvhi ha musi vhana vho sala vhe vhothe mahayani

[50]

KANA

1.4 Mafulo a u amba nga ha AIDS a dzulela u farwa zwitshavhani. Vhathu vha vha vha tshi khou divhadzwa nga ha dwadzetshifu la AIDS. Vhanwe vhathu a vha athu u kholwa uri dwadze ili li hone, ngeno vhanwe vho no thoma u vha na fulufhelo khazwo. Nwalani maanea ni tshi tata khani nga thoho heyi:

AIDS i hone kana a iho

[50]

KANA

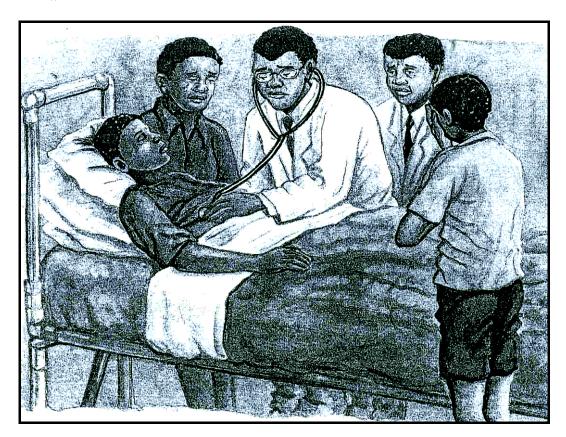
1.5 Didzhieni ni khotsi kana mme a vhana. No dzhenisa vhana vhanu tshikolo vha ya na dziyunivesithi ni tshi khou tou khwakhwarudzha. Vhana vhothe havha vho wana mishumo kha khamphani dza maimo dzo fhambanaho. Tshinwe na tshinwe tshi swikeleaho tshine na lila vha a ni fha sa mubebi wavho. Nwalani maanea nga thoho heyi:

A hu na biko li si na malamba

[50]

KANA

1.6 Țalelani tshifanyiso itshi nga vhuronwane. Nwalani maanea ane a anana natsho. Maanea ayo ni a nee thoho ine na vhona yo tou tea tshothetshothe.

[50]

50

THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA A:

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu vhe maipfi a u bva kha 180 u ya kha 200.

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI

No ita khumbelo ya u hadzima tshelede ya u renga nndu i no khou rengiswa tsini na limaga la zwidolo line na shuma khalo, hu u itela u vha tsini na mushumo. Minidzhere o ni themenndela lwe limaga la fushea la fhedza nga u ni fha masheleni ayo. Nwalelani limaga ilo lunwalo ni tshi khou livhuwa thuso ye na i wana.

[30]

KANA

2.2 MUFHINDULANO

Vho-Ravuluvulu vho vha tshi khou tola tshunwahaya ya *Mathematical Literacy* nga pheriodo yavho musi vha tshi wana uri Phundulu ho ngo nwala. Izwi zwo vha dina vhukuma vhunga Phundulu vho vha vha tshi dzulela u mu kaidza kha ndowelo heyi mmbi. Vho mbo di hwalana nae vha ya ofisini ya thohoyatshikolo. Vha tshi swika vha ri, "Kha vha mmbonelevho, vha do sala vha tshi mu kaidza." Inwi nwalani mufhindulano vhukati ha Phundulu na thohoyatshikolo.

[30]

KANA

2.3 ATHIKILI YA GURANNDA

Hu na zwithu zwinzhi zwi si zwavhudi zwine vhagudi vha re zwikoloni zwa sekondari vha ita zwine zwa vha thithisa kha pfunzo dzavho. Inwi nwalani athikili ni i rumele kha gurannda ya *Pretoria News* ni tshi khou eletshedza vhagudi uri vha sa dzhenelele kha zwithu zwine zwa do vha tshinyela vhumatshelo havho.

[30]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA B: 30

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu vhe maipfi a u bva kha 100 u ya kha 120.

3.1 GARAȚA YA THAMBO

[20]

KANA

3.2 DAYARI

No vha no dalela Kapa lwa maduvha matanu nga lwendo lwa pfunzo lwo dzudzanywaho nga mugudisi wa Divhashango. No vhonesa na dovha na guda vhukuma. Nwalani zwe na vhona kha dayari yanu ni tshi khou sumbedza fhethu he na dalela hone na zwe zwa vha zwi tshi khou gudwa nga hayo maduvha matanu.

[20]

KANA

3.3 KHUNGEDZELO

Nwalani khungedzelo ine khayo na do kungedzela tshibveledzwa tshinwe na tshinwe tshine na tshi takalela. Ni ralo ni tshi kunga na u tutuwedza vharengi u itela uri vha de nga vhunzhi vha ni tikedze.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA C: 20

MARAGAGUŢE: 100